

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۲، دوره ۶، شماره ۳، صص ۱۷۷-۱۶۵

راهکارهای رونق تولید در مناطق روستایی استان خوزستان: کاربرد تحلیل سلسله

مراتبی

مسلم سواری^۱، محمد لیموئی^{۲*}، زهرا اسکندری^۳

۱- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران

۳- کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۱۸

چکیده

این پژوهش از فرایند سلسله مراتبی برای اولویت‌بندی گزیدارها و معیارهای رونق تولید در مناطق روستایی استان خوزستان بهره گرفته شده است. بدین منظور در ابتدا با توجه به معیارها و نیز گزیدارهای شناسایی شده داده‌های مورد نیاز از طریق نمونه‌ای برگزیده از کارشناسان در سازمان‌های ذیربط دارند بر مبنای مقایسه‌های زوجی گردآوری و مورد تحلیل قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها به وسیله نرم‌افزار Expert Choice انجام شد. نتایج پژوهش بر مبنای مقایسات زوجی نشان داد که راهکارهای اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی و محیطی به ترتیب مهمترین راهکارها بودند. علاوه بر این، نتایج اولویت‌بندی راهکارهای اقتصادی رونق تولید در مناطق روستایی استان خوزستان نتایج نشان داد که دو راهکار تنوع مشاغل و توسعه فعالیت‌های پسین و پیشین کشاورزی و توسعه بنگاه‌های زودبازده و صنایع تبدیلی، در راهکارهای زیرساختی، راهکار توسعه شبکه‌های حمل و نقل و بازاریابی و توسعه عدالت فضایی و ارائه خدمات جدید به روستاها، در راهکار اجتماعی دو راهکارهای جلوگیری از مهاجرت و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و آموزشی کشاورزان و در نهایت براساس راهکارهای محیطی گزینه جلوگیری از تغییرات کاربری اراضی و سازگاری با تغییرات اقلیمی مهمترین راهکارها بود.

واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار، توسعه روستایی، توسعه کشاورزی، رونق تولید، استان خوزستان

مقدمه

در حال حاضر اگرچه تعریف واحدی از «حومه شهری» و «چستی شهر» وجود ندارد، اما رکود روستایی اکنون یک واقعیت است و به یک موضوع جهانی تبدیل شده است (Liu and Li, 2017). به عنوان مثال کشورهایمانند کانادا، ایالات متحده، سوئد، ژاپن و چین رکود روستایی را تجربه کرده‌اند و یا در حال تجربه هستند و ویژگی مشترک آن‌ها عقب ماندگی اقتصادی، تخریب محیط زیست روستایی، فرسودگی زمین، فقر روستایی و کاهش جمعیت روستایی است (Wood, 2008; Nonaka and Ono, 2015; Li et al., 2021; Wang and Zhu, 2023). برای حل این مشکلات و تحقق توسعه پایدار، بسیاری از کشورها با توجه به شرایط ملی خود، پروژه‌های هدفمندی را اتخاذ و اجرا کرده‌اند. برخی از نمونه‌های فعلی شامل جنبش روستایی جدید در کره جنوبی؛ برنامه‌های نوسازی تدریجی روستایی در آلمان (Guido and Guy, 2003) ساخت‌وسازهای روستایی سازگار با محیط زیست در سوئیس (Martin and Jennifer, 2014) پروژه نمایش جامع ساخت‌وساز روستا و شهر در ژاپن (Nonaka and Ono, 2015) و استراتژی نوسازی روستایی در چین (Long et al., 2019). با این حال مشخص شد که همه کشورهای جهان برای بهبود همه جانبه سکونتگاه‌های روستایی یعنی ارتقای توسعه اقتصادی، اکولوژیکی و اجتماعی و بهبود سطح زیست‌پذیری آن‌ها با استفاده پایدار از محیط طبیعی ضروری می‌دانند (Li et al., 2020). سکونتگاه‌های روستایی بخش مهمی از سکونتگاه‌های انسانی هستند که ترکیبی ارگانیک از عناصر مادی و غیرمادی مورد نیاز ساکنان برای تولید و امرار معاش است (Hu and Wang, 2020).

در ایران نیز روستاها با توجه به نقش مهمی که در تولید، اشتغال روستایی و دستیابی به امنیت غذایی دارند، در نظام برنامه‌ریزی کشور از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند و یکی از اجزای اصلی توسعه ملی به شمار می‌رود (سروری و همکاران، ۱۴۰۱). بخش کشاورزی نقش مهمی در اقتصادهای روستایی دارد و منبع اصلی درآمد اصلی بیشتر جمعیت روستایی است (Savari et al., 2023a; Savari et al., 2023b). از بین همه بخش‌های اقتصادی، کشاورزی بیشترین پتانسیل را برای تسریع در توسعه روستایی دارد (Anríquez and Stamoulis, 2007) زیرا وقتی که تولید ناخالص داخلی در بخش کشاورزی رشد کند، تاثیرات مثبت در کاهش فقر، سه برابر بیشتر از سایر بخش‌ها است (World Bank, 2018). طی دهه‌های گذشته، فعالیت‌های اقتصاد روستایی به دلیل شرایط نامناسب بازار، دلالتی و معیشت، موجب گسترش فقر، بیکاری پنهان، درآمد پایین و در نهایت موجب ناپایداری اقتصاد سکونتگاه‌های روستایی شده است (نوروزی نژاد و همکاران، ۱۴۰۱). مناطق روستایی از پتانسیل‌های طبیعی، انسانی، انسانی، اقتصادی و فرهنگی چشمگیری برخوردار هستند که توسعه آن‌ها منجر به توسعه منطقه خواهد شد (Uitto, 2015; Savari & Khaleghi, 2023). بررسی روند توسعه کشورهای مختلف در کشورهای مختلف حاکی از آن است که توسعه بخش کشاورزی به عنوان یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی و یا حتی فراتر از آن، به عنوان پیشنهاد توسعه پایدار کشور امری حیاتی است، به طوری که بدون رفع موانع توسعه در این بخش، نمی‌توان انتظار

داشت سایر بخش‌های از جمله صنعت به شکوفایی و توسعه دستی یافت (مومن پور آکردی و همکاران، ۱۴۰۱). سکونتگاه‌های روستایی، کشاورزی محور هستند و عوامل طبیعی، اقتصادی و اجتماعی و زیر ساختی از عوامل موثر بر سکونتگاه‌ها هستند که ماهیت آن‌ها از نظر مکانی متفاوت است (Sandanshiv, 2020). سکونتگاه‌های روستایی نشان دهنده الگوهای تولید روستایی و فرهنگ اجتماعی در سیستم اراضی روستایی است و این سیستم فرآیندهای تعامل بین فعالیت‌های انسانی و محیط جغرافیایی را منعکس می‌کند (Savari and Moradi, 2022). بررسی بهینه‌سازی فضایی سکونتگاه‌های روستایی، به ویژه برای ارتقا محیط روستایی، بهره‌برداری و احیای زمین‌های احتمالی روستاها در بازسازی و سکوفاسازی مناطق روستایی مفید است (Lu et al., 2020). امروزه رشد روزافزون جمعیت موجب نیاز بیشتر به مواد غذایی گردیده که این عامل موجب گسترش تولیدات کشاورزی و تاثیر سوء آن بر خاک شده است (Savari et al., 2022) بنابراین، رونق تولید همراه با توجه به ملاحظات زیست محیطی از اهم اقدامات است.

پیشینه تحقیق

بدری و همکاران (۲۰۱۱) برای تعیین نقش نظام بهره‌برداری در توسعه پایدار روستایی، ابتدا شاخص‌های مشترک را استخراج نموده و از بین آن‌ها سه شاخص امنیت غذایی، مشارکت و استفاده از نهاده‌های بومی را ملاک عمل قرار داده‌اند.

نوروزی نژاد و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی در این زمینه در شهرستان لنگرود به این نتیجه رسیدند روستاهای پایدار در مناطق جلگه‌ای شهرستان واقع شده است و هر چه موقعیت طبیعی و ارتفاعی به سمت کوهپایه‌ای پیش می‌رود از میزان پایداری اقتصادی آن‌ها کاسته می‌شود.

سواری و مرادی (۲۰۲۲) در پژوهشی در زمینه اثربخشی راهبردهای سازگاری بر بهبود زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شرایط خشکسالی به اهمیت بکارگیری این راهبردها اشاره داشتند زیرا تحقیقات آنان نشان داد که استفاده از راهبردهای سازگاری می‌تواند شکوفایی و رونق تولید را حتی در شرایط استرس‌زا فراهم کند.

وانگ و ژو^۱ (۲۰۲۳) در تحقیقی در زمینه عوامل موثر بر توسعه روستایی در کشور چین به این نتیجه رسیدند که مهمترین عامل در این زمینه شامل تعداد جمعیت، زمین و صنعتی سازی روستاها می‌باشد.

کوتریدی و چيستوپولو^۲ (۲۰۲۳) در پژوهی در زمینه توسعه پایدار روستایی نشان دادند که فناوری‌های کشاورزی هوشمند در این زمینه بسیار موثر و کارآمد هستند.

¹ Wang and Zhu

² Koutridi & Christopoulou

مواد و روش‌ها

تحلیل سلسله مراتبی یا AHP یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره می‌باشد. AHP مخفف عبارت Analytical Hierarchy Process به معنای فرآیند تحلیل سلسله مراتبی می‌باشد. روش AHP روشی انعطاف‌پذیر بوده و می‌توان گفت که دو مهم آن به شرح زیر است.

- پیدا کردن اهمیت نسبی شاخص‌ها (وزن شاخص‌ها) و رتبه‌بندی آن‌ها از ارجح‌ترین (با اهمیت‌ترین) به کم‌اهمیت‌ترین.

- رتبه‌بندی گزینه‌ها (آلترناتیوها) و انتخاب بهترین آن‌ها در راستای هدف تصمیم‌گیری (Noshad et al., 2018). بهترین روش شناختن مدل استفاده از مدل تحلیل سلسله مراتبی است (Rojas-Zerpa & Yusta, 2015) و از معروف‌ترین فنون تصمیم‌گیری چند شاخصه است که توسط توماس ال ساعتی در دهه ۱۹۷۰ ابداع گردید. این روش هنگامی که عمل تصمیم‌گیری با چند گزینه و شاخص تصمیم‌گیری روبرو است، می‌تواند مفید باشد. شاخص‌ها می‌توانند کمی و یا کیفی باشند. اساس این روش بر مقایسات زوجی نهفته است (دلبری و داودی، ۱۳۹۱). AHP به عنوان مقیاس وزن برای هر معیار استفاده می‌شود (Cahyapratama & Sarno, 2018). فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) یک تکنیک ساختاریافته برای سازمان‌دهی و تحلیل تصمیم‌گیری‌های پیچیده براساس روابط ریاضیات و اصول روان‌شناسی است (عاشری، ۱۳۹۵). AHP در بین روش‌های MCDM شایع‌تر است، عمدتاً به دلیل درک ساده آن کاربرد فراوانی دارد (Calabrese et al., 2019) که توانایی حل مسایل پیچیده را در زمینه‌های مختلف کمی و کیفی داراست (طالقانی و همکاران، ۱۳۹۱). تعیین وزن شاخص‌ها از روش سلسله مراتبی تحلیلی استفاده می‌شود (Sekhar et al, 2015). AHP یک روش مفید برای حل مشکلات پیچیده تصمیم است (Chou et al., 2019) که به تصمیم‌گیری در مورد تجزیه یک مشکل پیچیده به یک ساختار سلسله مراتبی چند سطحی کمک می‌کند که شامل اهداف، معیارها و گزینه‌ها است. به همین ترتیب، بسیاری از نویسندگان نشان دادند که روش AHP به عنوان یکی از بهترین روش‌ها برای اولویت‌بندی شاخص‌های مختلف است (Sekhar et al, 2015). لذا در این پژوهش برای اولویت‌بندی راهکارهای کاهش ضایعات خرما از تحلیل سلسله مراتبی استفاده شد. جامعه آماری شامل اعضای صاحب‌نظر در استان خوزستان در جهاد کشاورزی و سایر ارگان‌های ذیربط بودند بودند که ۱۵ نفر از آنان پرسشنامه را تکمیل و عودت دادند. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه بود، به‌عنوان ورودی به نرم‌افزار برای تعیین وزن معیارها معرفی گردید و برای وزن‌دهی و مقایسه‌ی زوجی شاخص‌ها از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی از نرم‌افزار Expert Choice استفاده شد (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۷). نرم‌افزار Expert Choice توانایی دریافت داده‌ها به صورت کمی و کیفی را داراست (شادپوررشتی و همکاران، ۱۳۹۷) مراحل زیر بیانگر روند به‌کار رفته در روش AHP است:

- **سطح اول، تدوین هدف**، در این تحقیق، هدف عبارت است از راهکارهای رونق تولید در استان خوزستان بود.

- سطح دوم، تعیین معیارها: چهار معیار اقتصادی، اجتماعی، محیطی و زیرساختی در این تحقیق به کار گرفته شد.

- سطح سوم، زیرمعیارها: برای هر یک از معیارهای زیر معیارهای مناسب طراحی شد که در معیار اقتصادی (۸ زیر معیار)، اجتماعی (۷ زیر معیار)، محیطی (۶ زیر معیار) و زیرساختی (۶ معیار) براساس ادبیات نظری تحقیق شناسایی شده بودند.

سطح چهارم: تشکیل ماتریس زوجی مقایسه‌ای

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & \vdots & \dots & a_{nn} \end{bmatrix} \quad i = 1, 2, \dots, n$$

از آن جا که معمولاً شاخص‌های مورد استفاده دارای ارزش و اهمیت یکسانی نیستند بنابراین، برای از بین بردن این تفاوت‌ها باید به محاسبه وزن برای شاخص‌های مورد نظر اقدام کرد ابتدا تصمیم گیرنده، شاخص‌ها را دو به دو باهم مقایسه می‌کند که با استفاده از جدول ۱ وزن مقایسات زوجی محاسبه می‌شود.

جدول ۱- مقادیر ترجیحات برای مقایسه‌های زوجی

وزن یا ارزش	وضعیت مقایسه‌ها
۱	یکسان
۲	یکسان تا نسبتاً بیشتر
۳	نسبتاً بیشتر یا ضعیف
۴	نسبتاً بیشتر تا بیشتر
۵	بیشتر یا قوی
۶	بیشتر تا خیلی بیشتر
۷	خیلی بیشتر یا خیلی قوی
۸	خیلی بیشتر تا خیلی خیلی بیشتر
۹	خیلی خیلی بیشتر یا کاملاً مرجح

- سطح پنجم: نرمال کردن ماتریس تصمیم‌گیری

پس از تشکیل ماتریس مقایسات زوجی برای شاخص‌ها، مقادیر آن را به هنجار می‌کنیم. در این حالت هر عدد بر جمع مقادیر ستون مربوطه تقسیم می‌شود. سپس مقدار متوسط سطرها محاسبه شده و به این صورت وزن‌های موردنظر تصمیم‌گیرنده به دست می‌آید. به این ترتیب دستگاه A با n عدد وزنی W_1 تا W_n به دست می‌آید.

(۲)

$$A \times w_i = \lambda_{\max} \times w_i \quad i = 1, 2, \dots, n$$

سطح ششم: انجام آنالیز سازگاری

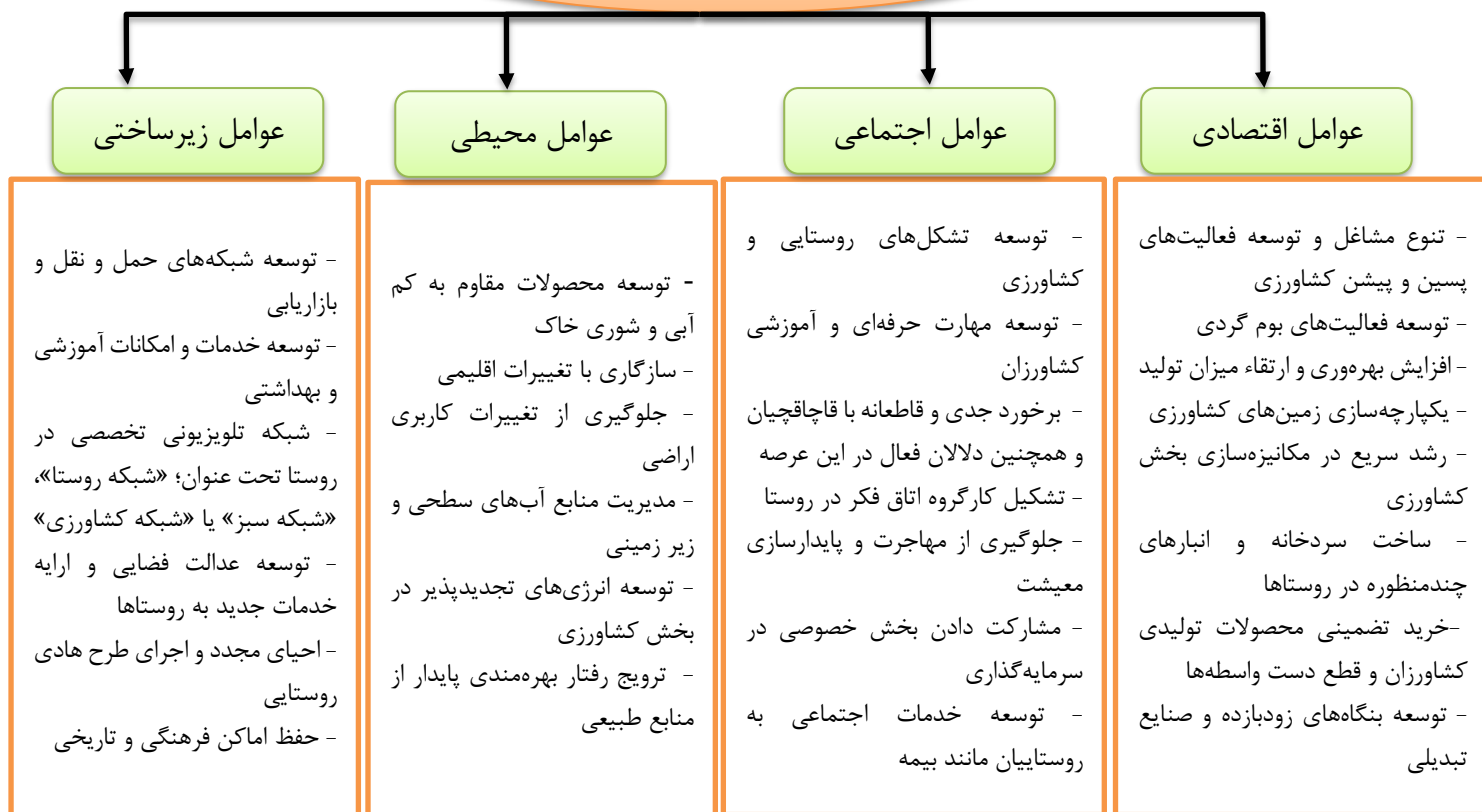
و شاخص سازگاری از رابطه زیر به دست می‌آید

(۳)

$$CI = \frac{\lambda_{\max} - n}{n - 1}$$

که در این روابط A ماتریس جفتی مقایسه‌ای، λ_{\max} مقدار ویژه اصلی، W_i مقادیر وزنی و n تعداد گزینه‌های مقایسه شده است. در روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی درصد سازگاری قابل تحمل (IR) که به وسیله آن اعتبار پاسخ پرسش شوندگان با ماتریس‌های مقایسه‌ای مورد سنجش قرار می‌گیرد کمتر از ۰/۱ در نظر گرفته شده است (شاه‌منصوری و همکاران، ۱۳۹۰). در این راستا چارچوب اجرایی تحقیق به صورت زیر طراحی می‌شود (شکل ۱).

راهکارهای رونق تولید در مناطق روستایی

شکل (۱). راهکارهای رونق تولید در مناطق روستایی

نتایج

اولویت‌بندی معیارهای براساس هدف

نتایج ارائه شده در شکل شماره ۲، راهکار اقتصادی (با امتیاز ۰/۴۱۲) بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است. راهکارهای زیرساختی (با امتیاز ۰/۳۸۷)، اجتماعی (با امتیاز ۰/۱۴۶) و محیطی (با امتیاز ۰/۱۰۴) نیز به ترتیب، در اولویت‌های دوم تا چهارم جای دارند. از این رو، مهمترین راهکار رونق تولید پایدار در استان خوزستان بعد اقتصادی است بنابراین، برای دستیابی به تولید بیشتر باید به معیارهای اقتصادی توجه بیشتری شود.

شکل ۲- اولویت‌بندی معیارهای براساس هدف

اولویت‌بندی راهکارهای اقتصادی رونق تولید در مناطق روستایی

نتایج اولویت‌بندی راهکارهای کاهش اقتصادی رونق تولید در مناطق روستایی استان خوزستان براساس بعد اقتصادی نتایج نشان داد که دو راهکار تنوع مشاغل و توسعه فعالیت‌های پسین و پیشین کشاورزی (با امتیاز ۰/۵۲۱) و توسعه بنگاه‌های زودبازده و صنایع تبدیلی (با امتیاز ۰/۴۱۷) مهمترین راهکارها بودند (جدول ۲).

جدول ۲- اولویت‌بندی راهکارهای اقتصادی رونق تولید در مناطق روستایی

رتبه	وزن	راهکارهای اقتصادی
۱	۰/۵۲۱	تنوع مشاغل و توسعه فعالیت‌های پسین و پیشین کشاورزی
۲	۰/۴۱۷	توسعه بنگاه‌های زودبازده و صنایع تبدیلی
۳	۰/۳۵۷	توسعه فعالیت‌های بوم‌گردی
۴	۰/۳۳۴	افزایش بهره‌وری و ارتقاء میزان تولید
۵	۰/۲۱۷	خرید تضمینی محصولات تولیدی کشاورزان و قطع دست واسطه‌ها
۶	۰/۱۲۲	رشد سریع در مکانیزه‌سازی بخش کشاورزی
۷	۰/۰۹۸	ساخت سردخانه و انبارهای چندمنظوره در روستاها
۸	۰/۰۷۳	یکپارچه‌سازی زمین‌های کشاورزی

اولویت‌بندی راهکارهای زیرساختی رونق تولید در مناطق روستایی

بر پایه نتایج اولویت‌بندی گزینه‌ها براساس راهکارهای زیرساختی رونق تولید در مناطق روستایی که در جدول ۳ ملاحظه می‌گردد، راهکار توسعه شبکه‌های حمل و نقل و بازاریابی (با امتیاز ۰/۲۰۷) از اولویت بالاتری نسبت به

سایر موارد برخوردار است و راهکار حفظ اماکن فرهنگی و تاریخی (با امتیاز ۰/۰۶۱) از اهمیت کمتری نسبت به سایر موارد دارد.

جدول ۳- اولویت‌بندی راهکارهای زیرساختی رونق تولید در مناطق روستایی

رتبه	وزن	راهکارهای زیرساختی
۱	۰/۳۵۵	توسعه شبکه‌های حمل و نقل و بازاریابی
۲	۰/۲۰۷	توسعه عدالت فضایی و ارایه خدمات جدید به روستاها
۳	۰/۱۸۳	شبکه تلویزیونی تخصصی در روستا تحت عنوان؛ «شبکه روستا»، «شبکه سبز» یا «شبکه کشاورزی»
۴	۰/۱۲۱	توسعه خدمات و امکانات آموزشی و بهداشتی
۵	۰/۰۸۵	احیای مجدد و اجرای طرح هادی روستایی
۶	۰/۰۶۱	حفظ اماکن فرهنگی و تاریخی

اولویت‌بندی راهکارهای اجتماعی رونق تولید در مناطق روستایی

نتایج مقایسه زوجی گزینه‌ها براساس زیرمعیارهای اجتماعی رونق تولید در مناطق روستایی نشان داد که راهکارهای جلوگیری از مهاجرت و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و آموزشی کشاورزان با امتیازهای ۰/۴۲۸ و ۰/۳۵۹ از اولویت بالاتری برخوردار هستند (جدول ۴).

جدول ۴- اولویت‌بندی راهکارهای اجتماعی رونق تولید در مناطق روستایی

رتبه	وزن	راهکارهای اجتماعی
۱	۰/۴۲۸	جلوگیری از مهاجرت و پایدارسازی معیشت
۲	۰/۳۵۹	توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و آموزشی کشاورزان
۳	۰/۲۴۴	جلوگیری و برخورد جدی و قاطعانه با قاچاقچیان و همچنین دلالان فعال در این عرصه
۴	۰/۱۱۲	تشکیل کارگروه اتاق فکر در روستا
۵	۰/۰۹۱	توسعه خدمات اجتماعی به روستاییان مانند بیمه
۶	۰/۰۵۲	توسعه تشکل‌های روستایی و کشاورزی
۷	۰/۰۴۷	مشارکت دادن بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری

اولویت‌بندی راهکارهای محیطی رونق تولید در مناطق روستایی

براساس نتایج ارائه شده در جدول شماره ۵ می‌توان گفت که اولویت‌بندی گزینه‌ها براساس راهکارهای محیطی رونق تولید در مناطق روستایی در استان خوزستان گزینه جلوگیری از تغییرات کاربری اراضی با امتیاز ۰/۴۰۱ و سازگاری با تغییرات اقلیمی با امتیاز ۰/۳۰۹ بود. این در حالی است که گزینه توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در بخش کشاورزی با امتیاز ۰/۱۱۹ از اهمیت پایین‌تری نسبت به سایر موارد برخوردار است.

جدول ۵- اولویت‌بندی راهکارهای محیطی رونق تولید در مناطق روستایی

رتبه	وزن	راهکارهای محیطی
۱	۰/۴۰۱	جلوگیری از تغییرات کاربری اراضی
۲	۰/۳۰۹	سازگاری با تغییرات اقلیمی
۳	۰/۲۴۹	توسعه محصولات مقاوم به کم آبی و شوری خاک
۴	۰/۱۸۲	ترویج رفتار بهره‌مندی پایدار از منابع طبیعی
۵	۰/۱۶۳	مدیریت منابع آب‌های سطحی و زیر زمینی
۶	۰/۱۱۹	توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در بخش کشاورزی

نتیجه‌گیری

جوامع روستایی در طول یک قرن گذشته با انبوهی از مشکلات روبرو بودند بنابراین، بسیاری از آنان به ناچار دست به مهاجرت زدند و در حاشیه شهرها سکنی گزیده‌اند. در این راستا برای رونق تولید و افزایش درآمد خانوارها باید بیش از گذشته، توسعه مناطق روستایی و محروم مورد توجه قرار گیرد. توسعه روستایی به این معناست که روستاییان می‌توانند در روستا به تمام امکاناتی که نیاز دارند دسترسی داشته باشند و با دارا بودن شغلی پایدار بدون وابستگی به شهر به احساس رضایت ذهنی از ماندن در روستا برسند، در عین حال در چنین حالتی روستا از ویژگی تولیدکنندگی جدا نمی‌شود.

هر چند در سال‌های اخیر در ایجاد امکانات زیرساختی، ارتباطی و خدماتی به روستاها موفقیت‌هایی حاصل شده است، ولی در ایجاد احساس رضایت از بودن در روستا و تصویر فرهنگی از روستا و دادن منزلت اجتماعی به روستاییان هنوز هم می‌توان اقدامات بیشتری را انجام داد. توسعه روستایی با بهره‌گیری از منابع طبیعی و کشاورزی راهبردی برای بهبود اقتصادی و اجتماعی جامعه روستایی است که باید موضوع توسعه و عمران روستا به صورت مجموعه مشتمل بر اقدامات بنیادی اصلاح اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مورد توجه باشد تا همه استعدادها بالقوه موجود در روستا عملی شود. لذا شایسته است با بررسی راهکارهای رونق تولید در مناطق روستایی برنامه‌ریزی جامعی برای گسترش کشت و تولید و در نهایت معیشت پایدار تدارک دید. در این راستا این پژوهش

با عنوان راهکارهای رونق تولید در مناطق روستایی استان خوزستان انجام شد. نتایج نشان داد که راهکارهای اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی و محیطی به ترتیب مهمترین راهکارها بودند. علاوه بر این، نتایج اولویت‌بندی راهکارهای اقتصادی رونق تولید در مناطق روستایی استان خوزستان نتایج نشان داد که دو راهکار تنوع مشاغل و توسعه فعالیت‌های پسین و پیشین کشاورزی و توسعه بنگاه‌های زودبازده و صنایع تبدیلی، در راهکارهای زیرساختی، راهکار توسعه شبکه‌های حمل و نقل و بازاریابی و توسعه عدالت فضایی و ارائه خدمات جدید به روستاها، در راهکار اجتماعی دو راهکارهای جلوگیری از مهاجرت و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و آموزشی کشاورزان و در نهایت براساس راهکارهای محیطی گزینه جلوگیری از تغییرات کاربری اراضی و سازگاری با تغییرات اقلیمی مهمترین راهکارها بود.

منابع

- دلبری، سیدعلی. داودی. سیدعلیرضا. (۱۳۳۹۱). کاربرد تکنیک فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در رتبه‌بندی شاخص‌های ارزیابی جاذبه‌های توریستی. مجله تحقیق در عملیات و کاربردهای آن. سال نهم، شماره دوم (۳۳)، صص ۵۷-۷۹.
- سروی، علی اکبر. دانشور کاخکی، محمود. صبحی صابونی، محمو. سالاری، مجید. (۱۴۰۱). عوامل موثر بر توسعه روستایی با تاکید بر تشکیل خوشه کشاورزی (مطالعه موردی: شهرستان گناباد استان خراسان رضوی). روستا و توسعه، شماره ۹۷، ۱۶۱-۱۹۲.
- سلیمانی، وحید. (۱۳۹۷). الزامات حقوقی پرداخت مالیات و نقش آن در توسعه اقتصادی کشور. فصلنامه مطالعات نوین بانکی، دوره اول، شماره اول، صص ۱۳۴-۱۵۰.
- شادپوررشتی، مریم. پیرمردیان، نادر. قانع، احسان و باقری، فاطمه. (۱۳۹۷). ارزیابی بهره‌برداری از واحدهای عمرانی شبکه آبیاری دشت فومنتات براساس فرایند تحلیل سلسله مراتبی، مجله پژوهش آب ایران، جلد ۱۲، شماره ۳، پیاپی ۳۰، صص ۹-۱۷.
- شاه‌منصور، آرش. صباحی، محمدسلیمان. رضایی آدریانی، رضا. لطفی، علی. خدادادی‌دربان، احمد. (۱۳۹۰). بررسی موردی انتخاب محل و نوع تصفیه‌خانه آب به روش AHP، آب و فاضلاب، شماره ۴، صص ۱۳۹-۱۳۴.
- طالقانی، محمد. شاه‌رودی، کامبیز. صانعی، فرزانه. (۱۳۹۱). مقایسه تطبیقی AHP و AHP فازی در رتبه‌بندی ترجیحات خرید (مورد مطالعه صنعت لوازم خانگی)، مجله تحقیق در عملیات و کاربردهای آن، سال نهم، شماره اول (۳۳)، صص ۸۱-۹۱.

- عاشری، امامعلی. (۱۳۹۵). مقایسه تطبیقی توسعه روستایی دشت اشنویه با استفاده از تحلیل عاملی و آنالیز تاکسونومی عددی و تحلیل سلسله مراتبی. *مله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، سال چهاردهم، شماره ۲، شماره پیاپی ۲۷، صص ۱۷۵-۱۹۹.
- مومن پور آکردی، مریم. قربان زاده زعفرانی، سیده زلیخا. رسولی، سید حسن. (۱۴۰۱). سنجش مطلوبیت توسعه اقتصاد کشاورزی در فضای روستایی شیراشهری مورد: استان گلستان. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۱ (۲): ۱۶۳-۱۶۴.
- نوروزی نژاد، معصومه. یاسوی، مجید. اوجی، روح اله. (۱۴۰۱). تحلیل فضایی پایداری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان لنگرود. *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۱، ۱۶۹-۱۹۴.
- Anríquez, G., and Stamoulis, K. (2007). Rural development and poverty reduction: is agriculture still the key?. *Electronic Journal of Agricultural and Development Economics*, 4(1): 5-46.
- Badri, S.A, Eftekhari, A.R, Salmani, M. and Behmand, D. (2011). The role of family farming system on sustainable rural development (case study: Ghir and Karzin county - Fars province). *Human Geography Research Quartely*, 43(76): 33-48. (Persian).
- Cahyapratama, A., & Sarno, R. (2018, March). Application of Analytic Hierarchy Process (AHP) and Simple Additive Weighting (SAW) methods in singer selection process. In *2018 International Conference on Information and Communications Technology (ICOIACT)* (pp. 234-239). IEEE.
- Calabrese, A., Costa, R., Levialdi, N., & Menichini, T. (2019). Integrating sustainability into strategic decision-making: A fuzzy AHP method for the selection of relevant sustainability issues. *Technological Forecasting and Social Change*, 139, 155-168.
- Chou, Y. C., Yen, H. Y., Dang, V. T., & Sun, C. C. (2019). Assessing the human resource in science and technology for Asian countries: Application of fuzzy AHP and fuzzy TOPSIS. *Symmetry*, 11(2), 251.
- Guido, V.H., Guy, D. (2003). *Multifunctional Agriculture: A New Paradigm for European Agriculture and Rural Development*. Ashgate Publishing Ltd, UK.
- Hu, Q., & Wang, C. (2020). Quality evaluation and division of regional types of rural human settlements in China. *Habitat International*, 105, 102278.
- Koutridi, E., & Christopoulou, O. (2023). The importance of integrating Smart Farming Technologies into Rural Policies (Aiming at sustainable rural development)-Stakeholders' views. *Smart Agricultural Technology*, 4, 100206.
- Li, X., Yang, H., Jia, J., Shen, Y., & Liu, J. (2021). Index system of sustainable rural development based on the concept of ecological livability. *Environmental Impact Assessment Review*, 86, 106478.
- Liu, Y., & Li, Y. (2017). Revitalize the world's countryside. *Nature*, 548(7667), 275-277.
- Long, H., Zhang, Y., & Tu, S. (2019). Rural vitalization in China: A perspective of land consolidation. *Journal of Geographical Sciences*, 29, 517-530.

- Lu, M. Wei, L. Ge, D. Sun, D. Zhang, Z. and Lu, Y. (2020). Spatial optimization of rural settlements based on the perspective of appropriateness–domination: A case of Xinyi development. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(9): 707-717.
- Martin, P., Jennifer, D. (2014). Narratives of transition/non-transition towards low carbon futures within English rural communities. *J. Rural Stud.* 34, 79–95.
- Nonaka, A., & Ono, H. (2015). Revitalization of Rural Economies through the Restructuring the Self-sufficient Realm–Growth in Small-scale Rapeseed Production in Japan. *Japan Agricultural Research Quarterly: JARQ*, 49(4), 383-390.
- Noshad, M., Savari, M. & Roueita, G. (2018). A hybrid AHP-TOPSIS method for prospectively modeling of ultrasound-assisted osmotic dehydration of strawberry. *J Food Process Eng.* 2018;e12928. <https://doi.org/10.1111/jfpe.12928>.
- Rojas-Zerpa, J. C., & Yusta, J. M. (2015). Application of multicriteria decision methods for electric supply planning in rural and remote areas. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 52, 557-571.
- Sandanshiv, L. P. (2020.) A Geographical study of types of rural settlements in western Khandesh region. *Editorial Board*, 9(10):221-238
- Savari, M., & Khaleghi, B. (2023). Application of the extended theory of planned behavior in predicting the behavioral intentions of Iranian's local communities toward forest conservation. *Frontiers in Psychology*, 14, 33.
- Savari, M., & Moradi, M. (2022). The effectiveness of drought adaptation strategies in explaining the livability of Iranian rural households. *Habitat International*, 124, 102560.
- Savari, M., & Zhooldideh, M. (2021). The role of climate change adaptation of small-scale farmers on the households food security level in the west of Iran. *Development in Practice*, 31(5), 650-664.
- Savari, M., Damaneh, H. E., & Damaneh, H. E. (2023a). The effect of social capital in mitigating drought impacts and improving livability of Iranian rural households. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 89, 103630.
- Savari, M., Damaneh, H. E., & Damaneh, H. E. (2023b). Effective factors to increase rural households' resilience under drought conditions in Iran. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 103644.
- Savari, M., Yazdanpanah, M., & Rouzaneh, D. (2022). Factors affecting the implementation of soil conservation practices among Iranian farmers. *Scientific Reports*, 12(1), 8396.
- Sekhar, C., Patwardhan, M., & Vyas, V. (2015). A Delphi-AHP-TOPSIS based framework for the prioritization of intellectual capital indicators: A SMEs perspective. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 189, 275-284.
- Sekhar, C., Patwardhan, M., & Vyas, V. (2015). A Delphi-AHP-TOPSIS based framework for the prioritization of intellectual capital indicators: A SMEs perspective. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 189, 275-284.
- Uitto, J. (2015). RURAL DEVELOPMENT: PARTICIPATION AND DIVERSITY FOR SUSTAINABILITY , *Human Settlement Development -Volume IV*, 146.
- Wang, Y., & Zhu, Y. (2023). Exploring the effects of rural human settlement on rural development: Evidence from Xianju County in Zhejiang Province, China. *Environmental Development*, 100845.
- Wood, R.E. (2008). *Survival of Rural America: Small Victories and Bitter Harvests*. University Press of Kansas, Kansas.

- World Bank (2018). World development report 2018: Agriculture for development, Washington, DC: World Bank.
- Yurui, L., Luyin, Q., Qianyi, W., & Karácsonyi, D. (2020). Towards the evaluation of rural livability in China: Theoretical framework and empirical case study. *Habitat International*, 105, 102241.